

Identifikace, oceňování a verifikace zlata, drahých kovů, drahých kamenů, filatelie, faleristika, numismatika, notafilie, obrazy, hudební nástroje, sochy, nábytek, porcelán, sklo, designové zboží, móda, tisky, rukopisy, mapy a ostatní starožitnosti. Cenové katalogy a práce s nimi, používání bibliofilie a internetu jako zdroje informací. Porozumění analytickým nástrojům trhu s kulturními statky

20P536 Oceňování kulturních statků

Ing. Martin Zelený, Ph.D.

Katedra arts managementu, FPH VŠE v Praze

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Zlato

- prehistorie
 - paleolit
- starověk
 - Egypt
 - africké doly
 - východní Indie
 - šperky / nábytek / stavby
 - záruka nesmrtelnosti
 - ukládání zlata _ konstantní oběh

Zlato

- Mezopotámie
 - Irán / Indie
- Lýdie _ Turecko
 - první zlaté mince
 - elektrum _ slitina zlata a stříbra
 - král Midas
- Řecko _ Athény
 - devalvace měny _ měď 50:50 zlato / stříbro
- Řím
 - devalvace
 - mince s vyšší nominální hodnotou
 - míchání

Zlato

- odlamování zlata při vstupu do správních budov
- menší mince

- Dioklecián
 - stropování cen / stagnace mzdy > inflace > státní sociální podpora
 - ražba měděných / bronzových mincí > znehodnocení zlata / stříbra > hyperinflace
 - kolaps peněz > směnný systém

- středověk
 - omezené používání zlatých mincí _ koncentrace hodnoty > převaha stříbra / méně cenných kovů
 - objevení Nového světa
 - motivace _ půda / zlato / etc.

Zlato

- 1519 _ Hernán Cortés
 - Aztékové
- 1532_ Francisco Pizarro
 - Inkové
 - příliv zlata _ přetaveno _ v Evropě inflace
- Francie
 - 18. století _ Ludvík XIV. _ dluhy
 - John Law _ papírové bankovky _ hyperinflace
 - růst poptávky po špercích / drahých kamenech / zlato / stříbro / etc.
 - vývoz ze země
 - návrat ke zlatu / stříbru
- Výmarská republika
 - 1922 _ válečné reparace
- zánik Zlatého standardu

Zlato

- fyzikální vlastnosti

- kujnost / tvárnost

- chemická odolnost

 - nerezaví / je odolné vůči kyselinám / soli / zásadám

 - rozpouštědlo _ lučavka královská / rtuť / kyanidy

- měkkost _ 2.5

 - slitiny

 - stříbro / měď / nikl / palladium / zinek

- ryzost

 - zapisována v poměrech

 - ryzí zlato 1000/1000

Zlato

- zákonné ryzosti _ ČR
 - 986/1000 - zlato k ražbě mincí
 - 900/1000 - zlato k ražbě mincí
 - 750/1000 - 18kt
 - 585/1000 - 14kt
- testování
 - na kameni bulžníku se vytvoří stopa
 - pokape se lučavkou královskou
 - směs kyseliny dusičné / chlorovodíkové v poměru 1:3
 - dle způsobu mizení se určí ryzost

Zlato

- amalgamace
 - rozpouštění zlata rtutí
 - amalgám
 - slitina rtuti s kovy
 - oddělitelnost kovů
 - zlato _ vyšší hustota než rtuť
- odstíny zlata
 - ryzí _ zlatožlutá barva
 - stříbro _ světlejší / nazelenalé
 - měď _ tmavší / načervenalé
 - nikl/paládium _ bílé zlato

Zlato

- tažnost

- 1gram _ 2mm > drát 20nm _ 165m
- tažení / kování / válcování
 - zlato nejlepší

- hustota

- 19,300g/cm³
 - rýžování
 - hmotnost _ ověření > hustota x objem
 - málo kovů je hustších zlatu

Drahé kovy

- relativně vzácné kovy / vysoká ekonomická hodnota
- těžké kovy $>5\text{g/cm}^3$
- odolné proti korozi
- lesklý vzhled
- tažnost
- vysoký bod tání

- zlato
- stříbro
- platina
- palladium
- ruthenium
- rhodium
- osmium
- iridium

Drahé kovy

- stříbro

- starověk
 - Lýdie > Řecko
 - platidlo
- středověk
 - bohatá naleziště
 - ČR _ Jihlava / Kutná Hora / Jáchymov
- největší vodivost / kujná / antibakteriální
- černá _ sirovodík
- reaguje s kyselinou dusičnou / sírovou
- hustota _ 10,5g/cm³
- tvrdost _ 2,5

Drahé kovy

- platina

- 1782 _ objev
- častá záměna za stříbro
- 19. století
 - peníze _ Rusko
 - objevení platinových kovů _ palladium / rhodium / osmium / iridium
- rozpouštění _ lučavka královská
- hustota _ 21,45g/cm³
- tvrdost _ 3.5

Drahé kovy

- palladium

- 1803 _ oddělení od platiny _ uznáno jako samostatný prvek
 - obtížně zpracovatelné
 - není prostředkem směny
- podobné stříbru _ bílá barva
- rozpustnost _ lučavka královská / kyselina selenová
- bílé zlato
- hustota _ 12,02g/cm³
- tvrdost _ 4,8

Drahé kovy

- puncovníctví

- zákon č. 539/1992 Sb., o puncovníctví a zkoušení drahých kovů

- punc

- oficiální označení vyražené na zboží za účele označení autorství / původu / materiálových parametrů

- puncovní kontrola

- ověření souladu punc _ skutečný stav

- obor zabývající se značením / ověřováním značení

Drahé kameny

- gemologie

- gemma _ drahokam
- aplikované odvětví mineralogie zabývající se drahými kameny
 - určování / technologie opracování / určování původu
- 1892 _ rozvoj vědy / techniky
 - použití nových metod zkoumání / opracování
 - růst zájmu o drahé kameny
- 20. století
 - německé / americké / anglické / ruské školy
 - snaha o kategorizaci

Drahé kameny

- přírodní materiály vhodné pro použití ve šperku
 - minerály / horniny / sklad / organické materiály
 - krása
 - barva / vybroušení
 - lesk
 - trvanlivost
 - tvrdost
 - mechanická odolnost
 - chemická stálost
 - vzácnost
- drahokam _ všechny vlastnosti
- polodrahokam _ absence jedné / více vlastností

Drahé kameny

- kameny organického původu
 - korály / perly / jantar / kly / rohy / gagát
 - měkčí než minerály
- imitace drahých kovů
 - potřeba větších ozdob
 - napodobeniny
 - zvýšení dostupnosti
 - zvýšení zisku
 - levnější kameny
 - diamant > zirkon
 - sklo
 - bižuterie
 - syntetické kameny

Drahé kameny

- pravěk
 - hrubé opracování _ nepravidelné tzv. mugle
- starověk
 - Sumerové
 - opracovávání drahých kovů
 - ochranná funkce
 - pečetní válečky
 - doklad občanství
 - hematit / serpentín / chalcedon / karneol / achát / lapis
 - Egypt
 - korále
 - tyrkys / malachit / azurit
 - symbol nesmrtelnosti

Drahé kameny

- pojmenování drahých kamenů
 - spojení barev s náboženstvím
- amulety / sošky / talismany
- Řecko / Řím
 - přejímání od Persie
 - znak bohatství
 - využívány v architektuře
- středověk
 - antické pojetí
 - náboženské pojetí

Drahé kameny

- 11. století _ první knihy o minerálech _ antické prameny
 - mystické síly
 - kámen mudrců
 - symbolika

- novověk

- izolace mystického pojetí
 - přetrvává studium léčebných vlastností
 - Paracelsus
- 16. století _ Georgius Agricola
 - novodobé pojetí mineralogie

Drahé kameny

- 19. století _ dublety
 - slepení dvou kamenů
- 1892
 - Auguste Verneuil _ první syntetický kámen
 - současnost
 - uměle vytvoření kameny
 - syntetické kameny

Drahé kameny

- dělení drahých kamenů

- dle fyzických / chemických vlastností

- hlavní drahé kameny

- diamant / spinel / chryzoberyl / korund / opál / diaspor / granáty / zirkon / topaz / zoisit / beryl / turmalíny

- vedlejší drahé kameny

- křemen / hematit / kassiterit / tyrkys / brazilianit / olivín / euklas / andalusit / epidot / cordierit / diopsid / čaroit / skapilit / jantar / perly

Drahé kameny

- obecné drahé kameny

- fluorit / chalcedon / jaspis / achát / rodochrozit / aragonit / malachit / howlit / sádrovec / apatit / jadeit / aktinolit / rodonit / pyrofylyt / minerály patřící mezi živce / sodalit / lazurit / tektity / horniny / korál / perleť / slonovina

- raritní drahé kameny

- sfalerit / pyrit / markazit / kuprit / rutil / anatas / tantalit / kalcit / dolomit / siderit / smithsonit / azurit / baryt / celestin / shceelit / amblygonit / adamin / eosforit / fenakit / sillimanit / kyanit / staurolit / datolit / titanit / dumortierit / klinohumit / axinit / kornerupin / vesuvian / pezzottait / sugilit / benitoit / eudialyt / enstatit / spo-dumen / perhnit / pektolit / chryzokol a danburit

- syntetické drahé kameny

Drahé kameny

- diamant

- adamas _ nepřemožitelný
- krystalizační forma atomů uhlíku
- stáří ~3m let
- vznik
 - syntetické diamanty
 - tlak _ 70t/cm³
 - teplota _ 2000C

Drahé kameny

- oceňování / hodnocení

- 4C

- colour _ barva

- clarity _ čistota

- carat _ váha

- cut _ brus

- barva

- chemické složení

- aditiva

Drahé kameny

- hodnocení
 - lampa nahrazující denní světlo
 - žlutost porovnáváním
 - sady kamenů
- barevné třídy
 - d _ nejvyšší _ bezbarvé
 - e _ téměř bezbarvé _ rozeznatelné pod mikroskopem
 - f _ téměř úplně bezbarvé _ rozezná gemolog
 - g _ skoro bezbarvé
 - h _ nepatrný bezbarvý odstín _ rozlišení srovnáním

Drahé kameny

- i _ lehce zabarvené _ rozpozná znalec
 - j _ lehký barevný nádech
 - k _ lehce nažloutlé
 - l _ žlutý odstín
 - m _ snadno rozeznatelný žlutý odstín
 - n _ výrazné zabarvení
-
- čistota
 - poměr nečistot v kameni
 - vnitřní _ inkluze
 - zákaly / praskliny / pukliny / pérka

Drahé kameny

- 20% využitelných pro šperkařství
- stupně čistoty
 - IF _ vnitřně čistý
 - VVS 1-2 _ při 10x zvětšení velmi obtížně rozpoznatelné inkluze
 - VS 1-2 – při 10x zvětšení obtížně rozpoznatelné inkluze
 - SI 1-2 _ při 10x zvětšení snadno rozpoznatelné inkluze
 - I1 _ zřetelné inkluze okem obtížně rozpoznatelné
 - I2 _ zřetelné inkluze lehce snižující lesk
 - I3 _ zřetelné inkluze snižující lesk

Drahé kameny

- váha

- karát _ 0,2g _ 6,5mm průměr

- karobový strom _ semena

- zrno _ 0,05g

- brus

- brilance _ rozptyl světla

- ideální brus

- 57 facet _ Tolkowsky

- briliant _ diamant s briliantovým brusem antwerpského typu

- škála kvality

Drahé kameny

- broušení na váhu
 - preference váhy
 - 10_20% menší ztráty
- typy brusů
 - markýza / princes / round / kapka / srdce / smaragd / emerald / ovál/ pear
- hluboká spodní část _ tmavý kámen
- plochý brus _ světlo uniká _ chybí brilance
- správný brus _ odraz mezi facetami _ duhové barvy

Drahé kameny

- opracování
 - požadavek bezchybného procesu
- označování
 - laser _ řezné / brusné roviny
- štípání
 - dláto / kladivo _ štěpné linie
- řezání
 - protisměr krystalů
 - bronzový plátek _ 1ct > 1 den
 - laser _ úbytek hmoty

Drahé kameny

- zakulacování
- broušení
 - kvadrant
 - ocelový disk
- ruční práce mizí
- vybroušený diamant ~ 40% neopracovaného
- utajené výrobní procesy
 - mezistupně

Drahé kameny

- drahé kameny _ ČR
 - Velká Morava
 - karneol / jantar
 - Karel IV.
 - rozvoj brusičství / šperkařství / etc.
 - výzdoba staveb
 - Svatováclavská koruna
 - Rudolf II.
 - rozvoj
 - hledání ložisek
 - sbírky

Drahé kameny

- naleziště
 - Jizerské hory / Podkrkonoší
 - safír / korund / spinel / chalcedon / acháty / karneol
 - Kozákov
 - Český ráj
 - chalcedon / achát / karneol / jaspis / olivíny
 - České středohoří
 - pyropy
 - Dolní Bory
 - křemen / ametyst / záhněda/ růženín
 - Jižní Čechy
 - vltavíny

Drahé kameny

- Pyrop

- České středohoří / Podkrkonoší
- Turnov _ brusičství
- český granát
- popularita _ 19. století _ Rusko

- Vltavín

- unikátní
- povodí Vltavy
- zelená / zelenohnědá barva
 - neznámý původ / dopad vesmírného tělesa > přetavení hornin

Filatelie

- 1. 5. 1840
 - nejstarší nalepovací známky _ Anglie
 - Penny Blacks _ diskuse o zobrazení panovnice
- největší známky
 - Čína _ 1913 _ 24,7 x 7 cm
- nejmenší známky
 - Bolivar _ 1863/66 _ 8 x 9,5 mm
- Mauritius
 - chybotisky „Post Office“ místo „Post Paid“
- nejvzácnější známka
 - 1c červenočerná _ Britská Guyana _ 1856
 - Údajně dva kusy _ jeden úmyslně zničen

Faleristika

- věda / sběratelský obor zabývající se vyznamenáními / řády
 - nošená vyznamenání
 - kříže / odznaky / šerpy / medaile / etc.
 - phalera _ kovové ozdoby na přilbách řeckých vojáků
 - v Římě ozdoby hrudi
 - Křížácké války _ rozlišení příslušnosti vojáků
- popisuje z pohledu nositele
 - šrafování nahrazuje barvy
 - analogie s heraldikou

Faleristika

- historie

- prehistorie

- symbolika / trofeje / upomínky / znaky příslušnosti

- starověk

- Řecko / Řím

- phaléry

- coronae

- věnce

- armillae

- náramky

- torques

- řetězy

- znalosti především z vyobrazení / hrobů

Faleristika

- středověk
 - vznik rytířských řádů
 - organizace
 - křížové výpravy
 - potřeba vyznamenání
 - světské řády
 - původně rovnost
 - posléze zásluhy
 - 17. století _ záslužné řády
 - 19. století _ rozvoj
 - 20. převzetí / vymezení

Faleristika

- řády

- nejvyšší vyznamenání
- 3/5 stupňů
- rozhoduje / propůjčuje prezident / hlava organizace
 - po úmrtí nositele se vracejí

- dekorace

- medaile / kříže / odznaky
 - odstupňovány
 - udílejí se
 - válečné / záslužné / pamětní / čestné / etc.

Faleristika

- vyznamenání
 - řádový odznak
 - opakující se symbol přítomný na všech třídách
 - řádový řetěz
 - Nejhonosnější část řádu
 - Většinou zlatý
 - Používána jen výjimečně
 - tzv. kolana
 - součást nejvyšší třídy _ vedoucí osoba / velmistr
 - řádový odznak _ klenot
 - velkostuha
- medailon
 - střed vyznamenání
 - terč _ řádový odznak
 - mezikruží _ řádové heslo _ opis

Faleristika

- kříže
 - na středu medailon
 - může
 - být dekorativní
 - být podložen věncem
 - typy _ řecký / liliový / maltézský / hákový etc.
- hvězda
 - původně osmicípá
 - nošena na hrudi _ vlevo
 - původně dracounová
 - plíšky z cenného kovu
 - součást vyšších tříd řádů
 - paprsky
 - ploché / brilliantizující / plamenné / rozeklané / šípové
 - křížové hvězdy
 - kříž doplněný paprsky
- hvězdice
 - nošena na stuze

Faleristika

- povrch vyznamení
 - lemování
 - plošné / vnitřní
 - rámování
 - plošné / vnější
 - fasetování
 - převýšené rámování / vnější
 - vroubení
 - převýšené vroubkované rámování kovem / vnější
 - perlovec
 - tečkování na hraně medaile

Faleristika

- stuhy
 - součást vyznamení / náhrada
 - musí být unikátní
- velkostuha
 - ~10cm široká / v místě sešití klenot
 - nosí se od levého ramene k pravému boku
- náhrdelní stuha
 - ~5cm široká
 - nosí se kolem krku
- náprsní stuha
 - ~3cm široká
 - průvlečná / trojúhelníková / obloučková / ráhnová / etc.
- stužka
 - ~3cm široká / 1cm vysoká

Numismatika

- nejstarší mince
 - datovaná _ Stater _ 680 př. n. l. _ Lydie
 - Čína _ dynastie Čou _ 770 př. n. l.
- nejtěžší mince
 - fe _ Mikronésie _ 4m kamenný kotouč
 - hodnota ženy / šestimetrové kanoe
- nejvyšší nominální hodnota
 - 200 mohur _ 1654 _ Indie
 - 2,177 kg zlata

Numismatika

- nejnižší nominální hodnota
 - auraru _ Island _ 0,0114 penny
- nejdražší mince
 - dolar _ 1804 _ 7 exemplářů
- nejcennější sbírka mincí
 - 1227 _ Washington
- nejrozsáhlejší padělání
 - Bernhard _ 1940/41 _ 5L bankovky

Notafilie

- bankovky _ 20. století _ 95% oběhu
 - nutnost oddělení od numismatiky _ bonistika / notafilie
- rozvoj ČR – 50. léta 20. století
- bankovky
 - pokračovatelé / souběžníci mincí
 - důsledek absence vnitřní hodnoty mincí
 - proměnlivost

Notafilie _ historie

- Čína

- původně kožené / jelenicové

 - později Jindřich II. _ Faenza _ 1236 – 1246

 - vždy náhražkou mincí

- potvrzenky měděných mincí _ složení částek v těžkých mincích (3g ~ 1200kg)

- první oběžné bankovky _ Tang _ 618 – 907

 - létající peníze

- Vilém z Rubruku / Marco Polo

- konec 1644 _ 1851

- 1294 _ Persie

Notafilie _ historie

- Evropa

- vázány na banky
 - zprostředkování bezhotovostní platby
 - později úvěrová povaha
- Banco di Rialto _ 1587
- Stockholm Banco _ 1661
- Bank of England _ 1694
 - 1605 _ Goldsmith notes
- Banque Générale _ 1716

Notafilie _ historie

- území ČR

- Wiener – Stadt – Banco _ 1762

- **nucený oběh** _ následek napoleonských válek

- Dluh státu

- 1811 inflace téměř 2200%

 - snížení inflační sumy 5:1

- Privilegierte Österreichische Nationalbank _ 1816

- 1847 _ pobočka Praha

- Československo _ 1919

Notafilie _ bankovka

- lící strana
 - avers _ **A**
 - nese rozhodující text, tzn. hodnotu slovy
- rub
 - revers _ **R**
- tiskový obrazec _ bankovkové pole
 - potištěná plocha v bankovkovém rámečku
- bankovkový objekt
 - samostatný obraz v bankovkovém poli
- bankovkové rozměry
 - v mm _ délka x šířka
- vedoucí barva
 - převládající barva

Notafilie _ bankovka

- bankovkový papír

- vysoká kvalita

- požadavky odolnosti proti

- opotřebení / roztržení / zlomům / rozložení ve vodě / tlaku válců

- vodotisk

- značky, obrazy nebo obrazce v papírní hmotě viditelné v průsvitu

- průběžný / tmavočarý / běločarý / kombinovaný / stupňový / lokalizovaný / figurální průběžný

- vodotisková lokalita

- vodotiskový okraj

Notafilie _ bankovka

- kuponový okraj / alonž
- ochranná barevná vlákna
 - uložena ve fázi zplstování
- konfety
 - papírová kolečka uložena v papírní hmotě
- ochranný proužek bankovek
 - vlákno uloženo v papírní hmotě
 - obvykle na pouze jedné straně

Notafilie _ bankovka

- tisk

- z výšky

- tiskové prvky vyvýšeny

- z hloubky

- tisknoucí částice vyhloubeny

- z plochy

- tisková částice je v rovině tiskové formy

- tiskové formy a aplikace

- galvanoplastika / transfér / liniový přepis / ruční rytina / mechanická rytina/ giloš / liniová autotypie / plošný reliéf / autotypie / rastr / kárování
- orlovovův pestrotisk / lambertův pestrotisk / iris / kolorující hlubotisk / lettreset

Notafilie _ falzifikace

- dříve trest smrti _ dnes 10 – 15 let
- 2ww _ Sachsenhausen

- **rozpoznání**

- přílišná kvalita
- porovnávání
- **zkoumání**
 - vzoru
 - vodotisku
 - ochranných vláken
 - tiskové techniky
 - hlavní tisk
 - barvy
 - číslování

Notafilie _ cena

- vzácnost _ R

- 5R – 1ks

4R – 2-3ks

3R – 4-7ks

- 2R – 8 - 15ks

1R – 10 – 20ks

10 – 21-50ks

- 9 – 51 – 80ks

8 – 81 – 120ks

7 – 121 – 170ks

- 6 – 171 – 250ks

5 – 251 – 350ks

4 – 351 – 500ks

- 3 – 501 – 700ks

2 – 701 – 1000ks

1 – 1000ks a víc

Notafilie _ cena

- Zachovalost materiálu

- N / O – nový, oboustranně bezvadný	100%
- 1 – velmi krásný, čistý, neznatelně přeložený	80%
- 2 – krásný, přeložený, menší nečistota	70%
- 3 – průměrně zachovalý, nepoškozený	60%
- 4 – méně zachovalý, s menším natržením, poškozený	40%
- 5 – velmi špatný, značně poškozený, přeložený, roztržený	20%

Literatura

Drozen, F. (1994). Oceňování majetku-úvod do starožitností. Vysoká škola ekonomická.

Slavíček, L. (2007). *" Sobě, umění, přátelům". Kapitoly z dějin sběratelství v Čechách a na Moravě 1650-1939.* Společnost pro odbornou literaturu, os Barrister & Principal.

Rous, J. a kol. (1983). Sběratelství. Nakladatelství Svoboda.

Knápek, Z. (1998). *Rukověť starožitníka a sběratele.* Rubico.

Augusta, J. M. (1927). *Rukověť sběratelova: Nebst: Adresář sběratelů.* Bradáč.

Kudweis, M. (2017). Numismatika a notafilie: základy sběratelství zájmových předmětů pro začátečníky. Albatros media.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

